
DE UITGAANSDAG

DOOR

Q. A. DE RIDDER

Toen de jongens vertrokken waren, keek Martijn even op van zijn werk en glimlachte tegen zijn baas. Dan schudde hij het hoofd en boog hij zich weer over de broek, waaraan hij bezig was. „Die jongens toch,” mompelde hij, half voor zichzelf, half voor zijn meester. En wéér keek hij op en wéér glimlachte hij.

Met bestraffend lachje in de oogen keek meester kleermaker Verburg op zijn knechtje neer. „Waar lach je toch om?” vroeg hij toen, ongeduldig. „Doe toch zoo gek niet werk door.”

Even hief Martijntje het grijze hoofd op, schuldig boog hij het toen weer over zijn werk. Zijn lachje was verdwenen en hij keek heel strak nu, want hij voelde, dat Verburg naar hem kijken bleef. Maar toen deze den blik afwendde, hoofdschuddend, ontspanden zich Martijn's trekken en weer glom er een lachje in zijn oogen Die jongens toch

Verburg wist het niet, maar in het doezele hoofd van zijn simpel knechtje was door het jolig jongensverhaal, verhaal van jolijt en spel in de duinen en op het strand, een herinnering gewekt aan langverleden jaren, toen hij nog kind was. Heel diep in Martijn's onderbewustzijn had de herinnering aan zijn kindertocht naar de zee gesluimerd en nu daar opeens die jongens waren binnengestoven, vol van het genot van den vorigen dag en verteld hadden daarvan

aan Verburg, was dat alles plots weer in hem opgekomen. Hij wist maar heel weinig meer daarvan een oudere broer had hem maar ééns meegenomen, omdat hij toch ook eens de zee moest zien. De verrukking van het gouden zonlicht, dat over de zee uitstraalde en over het schoone, bloeiende land aan de andere zijde van de duinenrij, was weer in hem omhoog gerezen en deed hem weer alles zien, zooals hij het als kind had medegemaakt. En zijn zeggen van „die jongens toch” had geen ander doel dan om op eenigerlei wijze zijn ontroering uit te drukken om de plotselinge herinnering, waarmee hij in zijn simpelheid geen weg wist En terwijl hij van „die jongens” sprak, dacht hij aan zijn eigen vreugd van toen.

Van toen dat was wel vijftig jaar geleden. Martijn zelf zou het niet eens kunnen zeggen hoè veel jaar. Hij was nu eenmaal simpel en zijn geheugen was even zwak als zijn begrip. Tijdbegrip had hij maar heel weinig, de jaren werden in zijn bewustzijn gescheiden in een lichte en een donkere vlek de lichte, dat was de zonneschijn van den zomer, hiër in het werkplaatsje, daar ginds tusschen de boomen van den singel op het gras en op het kiezelpad en verder op „buiten”. De donkere plek, dat was het grauwe van het najaar en het nog grauwere van den winter, egaal-grijze lucht, die alle dingen dood maakt van tint en ook het werkplaatsje, de trap naar beneden, de straat, den singel, alles. Alleen werd die donkere plek altijd vroeg licht, want er werd dan nog bij lamplicht gewerkt en overal was er dan licht achter de gordijnen der huizen ook licht op de straat van achter de groote winkelruiten en in de straatlantaarns Nee, tijdbegrip had Martijntje maar heel primitief; hij onderging den winter en den zomer zonder dat zijn ziel reageerde anders dan met een altijd aanwezige, niet te beredeneeren tevredenheid.

Maar nu was er plotseling een hevige emotie in hem gekomen, die hij niet zoo dadelijk verwerken kon. Vandaar zijn „die jongens toch,” dat stupiede lachje, dat hoofdschudden. Dien middag betrapte zijn baas hem daar nog vaker op en telkens verwees hij Martijn dan naar zijn plicht. En deze schurkte dan ineen, want hij vreesde Verburg.

Want Verburg, dat was voor hem de machtige, die hem iederen Zaterdag zes gulden vijftig gaf, die zooveel kon wat hij niet kon, die in een huis woonde, dat veel grooter was dan dat van Bet, zijn

zuster. En die 's Zondags altijd met het zakje rondging in de kerk net als mijnheer Willemse, die héél hoog was, want hij was op het stadhuis en alle agenten groetten hem zoo eerbiedig Verburg was Martijn's god, schoon dan een gevreesde god. Wat Verburg zeide was voor Martijn wet en evangelie.

Maar nu begreep Verburg het oude kereltje toch heelemaal niet vandaag. Wat beteekende dat malle hoofdschudden? Was dat nu zooiets bijzonders geweest met die jongens? „Werk toch door,” mopperde hij gemelijk, want wéér zag hij hoe zijn knechtje niet geheel bij zijn werk was „Malle fratsen.” En hij voegde er bij: „als je die scheur dicht hebt, ga dan maar even naar Mulder om de eieren”

Een half uurtje later stapte Martijntje door de bochtige straten van het stadje naar den winkel van Mulder. Dat was zijn vaste taak; op marktdagen, als de boer versche eieren had gebracht, moest hij er daar twee dozijn halen voor Verburg en diens zuster, die met haar broer samenwoonde. Voorzichtig liep hij dan met het zakje met de broze waar weer naar huis hij zou nooit vergeten, hoe hij eens met gebroken eieren bij Verburg gekomen was en hoe geweldig die hem toen had uitgemaakt en hij had het niet eens kunnen helpen, want een fietser was tegen hem opgereden, terwijl hij toch op het zijpad liep.

Nog altijd was Martijn bezig met zijn herinneringen en nog altijd wist hij niet hoe hij het verwerken moest, wat hij er mee zou aanvangen. Wél wist hij, dat hij nóg wel eens de zee zou willen zien, maar die was zoo ver Goeie mensen, wel vijf uur, meende hij. En hoe kwam je er? Hij ging nooit uit, dan 's Zondags en dan liep hij nooit verder dan al de singels langs. Op z'n eentje, want vrienden had hij niet. Buiten de stad was hij volslagen vreemdeling, alleen wist hij dat de weg vlakbij de poortbrug naar de duinen leidde. Maar zeker, hij zou wel eens graag weer de zee willen zien. Hij deed moeite zich die voor te stellen zoo gróót was die, dat je nergens land kon zien. Als je de zee over ging, kwam je in Engeland, daar woonden de Engelschen, die hadden de Boeren onderworpen, dat wist hij nog heel goed Krüger, zoo heette die president van

de Boeren.... dat was zooveel als een koning. die altijd in een gekleede jas liep.... een èchte koning liep als een officier, maar dan een heel mooie, met veel goud en een groote pluim.... Ja, aan den anderen kant van de zee had je Engeland, maar daar kon hij nooit komen. Nou ja, dat hoefde ook niet, de baas was er ook nooit geweest, geeneen kende hij, die daar al eens geweest was, dan de burgemeester misschien.... Maar de zee zèlf wilde hij toch nog wel weer eens zien, dat kostte niks.... het was al zóó lang geleden.... toen zijn moeder nog leefde....

Zijn moeder.... nu zon Martijn er weer over, hoe diè er uit had gezien. Toen hij veertien jaar was, was ze gestorven. Bet zei tenminste, dat hij toen veertien was geweest. Die had hem toen bij zich in huis genomen en heel het leven van het gezin had hij er mee-gemaakt. Toen de kinderen klein waren, had hij in z'n vrijen tijd er op gepast en met hen gewandeld. Zoo hadden ze allemaal een beurt gehad. Nu waren ze groot geworden, waren ze allen het huis uit. En als ze nog eens thuis kwamen met hun vrouwen en met zelf weer kleine kinderen, lieten ze Martijn daarmee optrekken, wat hij wel eens vervelend vond, want die kinderen konden toch zoo dwingerig zijn. En om verbod gaven ze niets. Soms kreeg hij er een sigaar voor, maar meestal staken ze op, zonder het hem te laten doen.

Sjok, sjok, liep hij voort in z'n altoos eenderen tred. Hij merkte niet eens waar hij ging, onbewust liep hij maar verder en hij kwam altijd goed uit. Nu merkte hij nòg minder van z'n omgeving, want hij was met z'n denken nog maar steeds aan het zonnige strand, waarnaar hij door dat verhaal der jongens ineens zoo was gaan verlangen. Hoe zijn moeder er uit had gezien, had hij zich niet meer kunnen herinneren, hij kon niet verder komen dan haar neus en een stukje van haar mond. Een beetje open stonden de lippen en de neus was groot en recht.... maar verder was hij niet kunnen komen en de oogen zag hij heelemaal niet.... neen, toch heel even had hij ze gezien.... een donkere, groote vrouw, niet heel jong meer, zag hij over een kinderbedje buigen en het was als hoorde hij een vriendelijke stem. Maar hij schrikte er van, dat hij die oogen ineens zag en door dien schrik was het zeker toen weer weg geweest.

Zonder het te merken liep hij voorbij een kroegje. Uit het

stemmen-rumoer, goed hoorbaar op het pleintje vanwege de open ramen, klonk de rauwe roep van „Martijn”. Hij schrikte er van op uit zijn doezelig gepeins zijn blik ging onzeker naar een troepje paardenkopers aan een der tafeltjes. Een van hen, een buurman, had hem geroepen. Toen zij zagen, dat Martijn opkeek, ging er een luid gelach op, dat Martijn niet begreep.

„Een borrel, Martijn?”

Martijntje had één ondeugd, hij lustte wel een glaasje. Niet dat hij er veel gebruik van maakte, dat zou hij vanwege zijn zwager niet gedurfd hebben, maar een enkele maal glipte hij wel eens op een feestdag een herberg binnen, waar de bezoekers hem dan in de maling namen, maar waar hij dan ook wel eens een borrel kreeg. Maar nú durfde hij er niet aan denken het aanbod aan te nemen hij moest om eieren, 't was een werkdag En stug, omdat hij bevreesd was dat hij zich anders zou laten overhalen, liep hij door zonder meer op zij te zien. Spottend lachen deed hem zijn gang versnellen.

Het aanbod had hem even heelemaal uit zijn doen gebracht Kun je begrijpen, nú om een borrel wat zou de baas dán wel zeggen Hij moest nog een paar cafétjes voorbij, veiligheids-halve ging hij nu aan de overzijde van de straat lopen zoo, nu kon men hem niet zoo gemakkelijk meer beschreeuwen, dacht hij. Bovendien, hij wilde denken aan morgen. Morgen? Hij schrikte er van. Morgen? Maar dat ging toch niet, hij moest toch werken Als iets dat onwrikbaar was, niet te verzetten, rees daar de dag van morgen in zijn denken op, als een dag van arbeid in het kleine werkplaatsje boven bij Verburg. En de groote, donkere Verburg als een oppermachtig heerscher over Martijn's dag. Hij wilde wel, maar hij durfde niet Neen, hij moest wachten tot Zondag.

Plotseling stond het nu helder in zijn brein, dat hij Zondag naar de duinen zou gaan. Hij had een gulden, eigenlijk had hij er veel meer, maar die bewaarde Bet voor hem en hij durfde er niet om te vragen. Kon je begrijpen, daar kocht Bet kleren voor en wat hij zoo eens noodig had. Neen, daar kon hij niet om vragen, niemand mocht weten, dat hij uitging, hij moest het stilletjes doen. En hij had vast wel genoeg aan dien gulden.

Toch dacht Martijn er in de tusschenliggende dagen herhaaldelijk over na of hij het maar zeggen zou. Want het ging op Zondag zoo gemakkelijk niet zonder er over te spreken. Hoe moest hij het uithouden zonder eten den heelen dag. Stil wat brood wegnemen? Dat ging niet, dat zou gemerkt worden. En koopen . . . op Zondag . . . dat vond Martijn toch ook niet zooals het hoorde. Dat mocht toch niet op Zondag. Bet deed het niet, haar man deed het niet, de baas deed het niet. Het was een groote zonde op Zondag wat te koopen, zeiden die altijd. Bovendien, Martijn voelde, dat het niet in den haak was stiekum te gaan. Maar als hij het zei, zouden ze hem zeker uitlachen, dat wist hij heel zeker en dat was toch erg vervelend. Bet zou het toch ook vast niet goed vinden. Kunsten, je blijft thuis . . . hij hoorde 't haar al zeggen. En dan gebeurde het ook niet, dat wist hij wel.

Maar hij zou gaan, dat stond nu vast. En met wonderlijke scherpzinnigheid overlegde hij, dat hij dan Zaterdagavond wel een paar krentenbroodjes kon koopen. Als hij onderweg dorst kreeg, zou hij wel water vragen bij een boer . . .

En zoo gebeurde het ook. Want toen 's Zondagsmorgens Bet en haar man zich gereed gingen maken, om naar de kerk te gaan en Bet haar broer zijn drie centen voor de collecte had gegeven, zeide die: ik ga maar vooruit. Dat viel niet op, dat gebeurde wel meer. En zoo ging Martijn de deur uit met het oolijk gedachtetje heel ver in zijn hoofd: Ziezoo, Martijn zie je niet weer vandaag. Maar buitengekomen, den anderen kant uitgaande tegen den stroom van kerkgangers in, had Martijn toch even een vaag besef van onrust over zijn daad, een gevoel of hij iets heel onbehoorlijks deed. Hij haastte zich dus maar om buiten het stadje te komen.

En nu liep hij daar en onbewust genoot hij van het zomersche groen, dat allerwegen zijn kijken boeide. Een vaag bewustzijn van een schoonheidsontroering droomde in hem op, nu hij dacht aan het zijn straks voor een heelen dag alleen aan zee, waar hij in zijn verbeelding nu verblindend schitterlicht van de zon zag op een hel-wit strand en schuim-spattende golven, waar de onbegrensde ruimte omheen was, vervuld van de zilte lucht van de zee.

Zoo stapte hij voort langs den grooten straatweg, die naar verre

dorpjes voerde. Een lichte goedheid zonde door zijn soezig gepeins terwijl hij voortging zonder ooit den tred te versnellen . . . sjok, sjok, in den tred van het lastdier, dat niet anders meer kan, niet anders meer wil, zoo liep hij voort over den zon-beschenen weg, zonder mankeeren schuchtere groetjes tikkend tegen zijn pet voor de menschen, die hem passeerden, met in hun oogen even een lichte belangstelling voor dat vreemde mannetje, dat geen haast scheen te hebben, maar voortliep of hij er wel komen zou.

En dat gevoel had Martijn ook, een gevoel vol van volstreckte tevredenheid en het was hem of er een vroolijk wijsje in hem zong, dat hem noopte tot meeneuriën onder het loopen.

Aan een wielrijder, die passeerde, vroeg Martijn schuchter hoe laat het wel was. Elf uur, zeide de man, zijn gang niet vertragende. Dan had hij al een uurtje geloopt, bezon zich Martijn. En hij dacht met voldoening hoe nu misschien net zijn baas en de andere mannen met hun zakje rond gingen onder het psalmgezing. Stil vergenoegd grinnikte hij bij die gedachte, een klein beetje met leedvermaak, dat ze hem er niet zagen, nu.

Hij dacht verder over zijn baas. Die collecteerde zoo deftig in zijn mooie gekleede jas . . . als hij bij Martijn kwam, deed hij altijd net of hij 'm niet kende. Dat vond Martijn heelemaal niet aardig, hij was toch zijn knecht, hij kende hem toch. Martijn had zoo de gewoonte om telkens opnieuw weer een poging te doen zijn baas tot een groet te brengen . . . als de zak dan vlak bij kwam, gooide hij er vlug zijn cent in en keek dan op naar zijn baas. Maar nooit nog had die laten blijken Martijn te hebben opgemerkt.

Fijn, dat ik hier loop . . . dacht Martijn. De zon deed hem goed, hij voelde zich prettig, want hij kon goed tegen warmte. Soms bleef hij even staan en ging dan over een weidehek leunen, de kin op de handen. Langen tijd staarde hij dan over de weide heen, waar het vee zich te goed deed aan de malsche weelde van het gras. Maar met schrik bedacht hij dan opeens, dat het nog heel ver was . . . als hij straks het tweede dorp door was, kwam hij aan een zijweg, die naar de duinen voerde, had daareven een man tegen hem gezegd. Het tweede dorp, dat kon nog heel ver zijn.

Toen het één uur was, kwam hij er aan. Nu kreeg hij lust in wat

melk en hij besloot het er maar eens af te nemen; hij was niet alle dagen uit. Toch was er weer onrust in hem vanwege het koopen op Zondag, toen hij daartoe een herberg binnentrad.

In de leeg-stille gelagkamer, waar het aangenaam koel was, zat hij langen tijd achter zijn glas melk te genieten van de kleine, bedaarde hapjes, die hij nam als bijzondere genietinkjes, wijl hapjes van zelden geproefde broodjes. Stil zat hij te kijken naar het spel van jonge katjes, die met een garenkluwen voortstoeiden door het zaaltje, dolle sprongetjes makend naar elkaar, dan met hoog gekromde ruggen terugscharelend naar een hoekje ter voorbereiding voor een nieuwen onverhoedschen overval. Martijntje genoot van dit stille spel en lang nadat hij de laatste kruimeltjes van het tafeltje had opgeplukt, zat hij er nog naar te kijken. Dan stond hij op . . . op zijn voetgeschuifel kwam de donker-uitziende boerin weer tevoorschijn, ofschoon hij dadelijk afgerekend had. Met bevreemding staarde zij naar den zonderlingen gast, als in gedachten gaf zij zijn groet weer, toen hij de herberg verliet.

En weer ging het de zomersche landen in, verder langs den zonnigen weg, die voortvlakte tusschen de groene weiden en gouden korenvelden, waar zachte winden de aren streelend deinen deden als een zacht-ruischende zee. Dan sloeg hij, een kwartier buiten het dorp, een voetpad in, dat naar de duinen moest leiden . . . hij zag ze heel ver weg opblauwen tegen de zomerlucht, groote, schemerige vlekken, waartegen onduidelijke strepen oplichtten: de moeilijke paden in het mulle zand tusschen het grauw-groen der helmplanten.

Met den altoos-tragen tred als van een moegekakkerd trekpaard, liep hij voort, met schok-gedachtetjes zijn peinzen latende gaan naar het omringende leven, dat hij niet kende, waarvan hij niet wist, ook niets vermoed had zoo langen tijd, een groote goedheid in zich voelend, die hij niet ontleden kon, waarnaar hij ook niet trachtte, maar genietend van de innigheid van zijn gedenk, dat door zijn hoofd zong met vage wijsjes van liederen, lang geleên geleerd en nu weer opgerezen, zachte tonen, waarnaar hij als onbewust luisterde met stillen schijn van lachen in zijn oog, teere glimlachjes om den om 't pijproer dichtgenepen mond.

Eindelijk aan de duinen, steeg in hem iets van ontroering, omdat

nu zijn verlangen in vervulling zou gaan. En moeizaam optornend tegen de duinen, hijgde in zijn onnoozel zielke de blijdschap om de zee, die hij reeds ruischen hoorde en waarvan de herinnering, al die jaren, heel dien menschenleeftijd als ingesluimerd in de donkere kooi van zijn bewustzijn, nu eindelijk ontwaakt was. Dan, eindelijk op den top, zag hij met een zwaar-geloosden zucht, nu hij in de ijle ruimte stond onder de hooge blinkende lucht, uit naar het eindeloos glinstervlak, waarop de witte golfkuiven in lange rijen kwamen aangetuimd, in schuim uiteenspattend op het vlakke strand. En in de oogen van den onnoozelen grijsaard rezen vreugde-tranen.

Uren bleef het oude mannetje aan zee, eerst boven op het duin, later aan den voet van het duin aan de zeezijde. Het broodje, dat hij, slim, bewaard had, peuzelde hij op, nadat hij eenigen tijd in zijn pet had gekeken. Martijn wilde eerbiedig zijn, zijn van dank overvloeiend hart, zij het dan dat het zich dien dank niet eens goed bewust werd, drong hem daartoe.... dus hield hij de pet voor de oogen. Woorden had hij niet, hij was niet gewoon alléén te bidden, anderen deden het voor hem. En als zij het deden, zonder dat hij de woorden in zichzelf meesprak, dan ontbrak de eerbied nochtans niet in zijn hart.... het kwam alles maar doordat hij ze niet onthouden kon, de woorden van het gebed. Duizenden malen had hij het „Onze Vader” hooren bidden, toch kon hij het zonder hulp van anderen niet opzeggen....

's Morgens te halfnegen, als hij een uur gewerkt had, at hij zijn boterham altijd op bij zijn baas in de kamer. — Verburg riep hem dan en schoorvoetend ging hij dan het ouderwetsche woonvertrek binnen, waar Verburg en zijn zuster dan al neergezeten waren. Schuchter zette Martijn zich dan tegenover hen aan het benedeneind der tafel, waarna hij onmiddellijk eerbiedig het hoofd boog.... En dan klonken de woorden van het „Onze Vader” in zijn oor, lijsig en gesproken door een stem, die eigenlijk de stem van Verburg niet was. Zijn zwager bad 's middags ook lijsig, maar toch weer op een andere manier, de lijsigheid van dezen was een eerbiedige lijsigheid.

Dus bad Martijn niet en kneep hij enkel zijn oogen toe. Hij dacht nu ook weer aan thuis, aan zijn baas, aan de menschen van het stadje, kortom aan allen, die hij kende. Maar het was nu zoo vreemd-

ver voor hem, het stond zoo buiten hem nu. Hij keek er naar als een vreemde, wel met belangstelling, maar als naar iets, dat van een ander was. Geen oogenblik verontrustte hij zich over zijn daad en de gevolgen, hij dacht maar over het oogenblik van nu, daarvan ten volle genietend. Zijn ziel was zoo wonderlijk licht nu, als een kamer, waarvan de gordijnen altijd gesloten zijn geweest, maar die nu waren weggeschoven voor het vriendelijke zonlicht

Met groote welgezindheid dacht Martijn nu aan de menschen. Dat deed hij in zekeren zin altijd, maar nu vrediger, zonder die angstige schuchterheid van gewoonlijk. Ze waren ook wel goed voor hem, allemaal, al kon hij niet met hen praten en zij niet met hem. Weêr zag hij een stukje van het gezicht van zijn moeder die was óók goed voor hem geweest, eigenlijk nog heel anders goed, veel liever en vriendelijker. Hij probeerde haar weêr te zien, heelemaal, over zijn bedje gebogen, terwijl zij zijn hoofd streelde. Hij voelde het als een groot gemis, toen hij aan haar dacht, dat de anderen toch niet zoo vriendelijk voor hem waren Jammer dat zijn moeder er niet meer was, die was nu in den hemel. Verinnigd staarde Martijntje voor zich uit over de glanzende zee. De hemel daar dacht hij nu over. Hij begreep er niet veel van, maar 't moest daar heel mooi zijn, mooi en rustig. Hij dacht wel daar ook te komen, als hij dood ging, hij hield veel van den Heer die zou zoo goed en vriendelijk voor hem wezen, dus moèst hij wel veel van Hèm houden. Goed en vriendelijk het was hem niet alles klaar, hoe hij zich dat voorstellen moest, maar hij dacht aan den ouden dominee, die hem altijd toeknikte als hij hem tegen kwam en die er zoo vriendelijk uitzag. Dat was vast een aardige man en zoo zou de Heer ook wel zijn. Of eigenlijk nog veel beter, want Hij was immers God. God is liefde Dat was een tekst, die op een schildje stond, dat bij Verburg aan den muur hing hij kon niet lezen, maar hij wist het toch, dat het dat beteekende. En de dominee had er al eens over gepreekt en hoe je dat begripen moest. Eerlijk gezegd, Martijn had er niet alles van begrepen, het was net zoo warm geweest en hij had zijn oogen niet goed open kunnen houden eigenlijk schande, te slapen in de kerk Maar toch begreep hij wel iets van dien tekst, meende hij. God hield van de menschen en dus

moesten de mensen van Hem houden. En als je van iemand houdt, moet je je best voor hem doen. Ook mocht je dan geen kwaad meer doen. Kwaad doen, dat was b.v. geld van den baas of van Bet voor je zelf houden, je werk slecht doen, omdat je 't niet prettig vindt. Boos worden, dat was ook kwaad en daarom wilde hij na dien nooit meer boos worden hij had 't geprobeerd en 't lukte. Als ze hem plaagden vond hij 't vervelend, maar hij werd niet meer boos. Als hij merkte, dat hij 't zou worden, dacht hij maar gauw aan den Heer en hoe blij die zou wezen, dat Martijn niet boos werd En dan ging het altijd over.

Zoo zat Martijntje zijn dag maar te verdroomen. Langzaam-aan was de dag naar den avond gaan gulden, terwijl hij daar aan den duinvoet gezeten, had uitgestaard over de verre, nooit rustende zee, waar de helle kleuren zachter waren geworden, nu het licht langzaam verdween.

Toen het gansch donker geworden was, was hij opgerezen uit zijn beschutte duinhoekje met den vagen onwil van een, die noode van een illusie scheidt, waarin zijn ziel wel gaarne verder had willen leven. Nog éénmaal had hij neergezien naar het stille, donkere strand en verder in de duisternis, waaruit het monotone golvenruischen de laatste zangen droefde, melodieën, die hij in de vreemde verruiming van zijn armen geest voor altijd nu meenemen zou naar het stille stadje, waar hij verder zou leven, ver van de onbegrensde ruimte, ver van de zon-doorschenen wijdheid van het land en waar hij weer de speelbal van meestal goedhartigen, maar toch pijnlikaandoenden spot zou zijn.

En toen hij de verre wegen weer terugliep, met om zich de zoele zomergeuren van het vruchtdragend land, was er nog aldoor in zijn herinnering de wonderbaar-ruischende zang van de zee, waarop hij den schoonen dag-van-zomer had zien kleuren, den schoonsten dag uit zijn arm leventje, die voor zijn ziel was geweest als de warme gloei van een roos in een schemerige kamer

Tegen middernacht lag er een doodvermoeid mannetje ergens aan den kant van den weg in rustigen slaap.

Uit de verte kwam er een wagen aan, waarin een luidruchtig